Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
MACIEJA SZPUNARJA,
predstavljeni 7. aprila 2022 [1]

Zadeva C-163/21

AD in drugi
proti
PACCAR Inc,
DAF TRUCKS NV,
DAF Trucks Deutschland GmbH

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Juzgado de lo Mercantil nº 7 de Barcelona (sodišče za gospodarske spore št. 7 v Barceloni))

„Predhodno odločanje – Pravila, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije – Dogovarjanje o določanju cen in povišanju bruto cen tovornjakov v Evropskem gospodarskem prostoru – Priprava ustreznih dokazov *ex novo* za količinsko opredelitev umetnega zvišanja cen in nastale škode“

I. Uvod

1. Cilj Direktive 2014/104/EU [2] je zlasti uskladiti pravila o razkritju dokazov v okviru izvajanja konkurenčnega prava Evropske unije v zasebnem interesu („private enforcement“). V tem okviru je zmožnost strank v postopku odškodninske tožbe, da učinkovito uresničujejo svoje pravice, lahko odvisna od možnosti dostopa do ustreznih dokazov. Vendar se dogaja, da stranka, ki nosi dokazno breme, z dokazi ne razpolaga vedno ali ji niso zlahka dostopni. [3]

2. Prav tako se lahko zgodi, da nasprotna stranka ne razpolaga z ustreznimi dokazi, ker taki dokazi niso predhodno obstajali. Da bi ugodila zahtevi za razkritje takih dokazov, bi jih morala ta stranka ustvariti *ex novo* z dodajanjem ali razvrstitvijo informacij, poznanih dejstev ali podatkov, s katerimi razpolaga.

3. V ta okvir spada ta predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki Sodišču omogoča, da pojasni, ali lahko stranka v postopku ob upoštevanju Direktive 2014/104 zahteva, naj se nasprotni stranki naloži razkritje dokazov, ki jih mora ta ustvariti *ex novo*.

[1] Jezik izvirnika: francoščina.

[2] Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije (UL 2014, L 349, str. 1).

[3] Glej točko 9 Sporočila Komisije o varstvu zaupnih informacij na nacionalnih sodiščih v postopkih za zasebno uveljavljanje konkurenčnega prava EU (UL 2020, C 242, str. 1).

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

4. Člen 5(1) Direktive 2014/104 določa:

„Države članice zagotovijo, da lahko nacionalna sodišča v postopkih v zvezi z odškodninsko tožbo v Uniji na zahtevo tožnika, ki predloži utemeljeno obrazložitev z dejstvi in dokazi, ki so dostopni pod razumnimi pogoji in zadostno podpirajo verjetnost odškodninskega zahtevka, tožencu ali tretji osebi odredijo razkritje ustreznih dokazov, s katerimi razpolagajo, v skladu s pogoji iz tega poglavja. Države članice nacionalnim sodiščem zagotovijo tudi možnost, da na zahtevo toženca tožniku ali tretji osebi odredijo razkritje ustreznih dokazov.

[…]“

B. Špansko pravo

5. Direktiva 2014/104 je bila v špansko pravo prenesena z Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (kraljeva uredba-zakon št. 9/2017 o prenosu direktiv Evropske unije na finančnem, trgovinskem in zdravstvenem področju ter o gibanju delavcev) z dne 26. maja 2017 (BOE št. 126 z dne 27. maja 2017).

III. Dejansko stanje in postopek v glavni stvari

6. Evropska komisija je 19. julija 2016 sprejela Sklep C(2016) 4673 final v zvezi s postopkom na podlagi člena 101 [PDEU] in člena 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru (EGP) (Zadeva AT.39824 – Tovornjaki) (UL 2017, C 108, str. 6; v nadaljevanju: sklep z dne 19. julija 2016). Med naslovniki tega sklepa so bile tožene stranke v postopku v glavni stvari, to je družbe PACCAR Inc, DAF TRUCKS NV in DAF Trucks Deutschland GmbH.

7. Komisija je s tem sklepom ugotovila obstoj kartela, v katerem je sodelovalo petnajst mednarodnih proizvajalcev tovornjakov, glede dveh kategorij proizvodov, in sicer tovornjakov, težkih od 6 do 16 ton, in tovornjakov, ki so težji od 16 ton, ne glede na to, ali gre za rigidne ali priklopne tovornjake.

8. Ne da bi predložitveno sodišče to navedlo, je iz sklepa z dne 19. julija 2016 razvidno, da je bila v zvezi s toženimi strankami v postopku v glavni stvari kršitev člena 101 PDEU ugotovljena za obdobje od 17. januarja 1997 do 18. januarja 2011.

9. Tožeče stranke v postopku v glavni stvari, AD in drugi, so kot kupci tovornjakov, ki naj bi spadali na področje kršitve, na katero se nanaša sklep z dne 19. julija 2016, 25. marca 2019 na podlagi člena 283a Ley de Enjuiciamiento Civil (zakon o civilnem postopku) zahtevale dostop do dokazov, s katerimi razpolagajo tožene stranke v postopku v glavni stvari. V zvezi s tem so trdile, da je treba pridobiti nekatere dokaze za količinsko opredelitev umetnega zvišanja cen, zlasti za primerjavo priporočenih cen pred obdobjem kartela, med njim in po njem. Njihova zahteva se je natančneje nanašala na dostop, prvič, do seznama modelov, proizvedenih v obdobju od

1. januarja 1990 do 30. junija 2018, razvrščenih po letih in glede na nekatere značilnosti, drugič, do transfernih cen franko tovarna (bruto cene) za vsak model s tega seznama, in tretjič, na „total delivery cost“ (skupni stroški dostave) za te modele.

10. Tožene stranke v postopku v glavni stvari so to zahtevo izpodbijale, pri čemer so zlasti trdile, da je treba nekatere zahtevane dokumente pripraviti *ad hoc*.

11. Tožene stranke v postopku v glavni stvari so po tem, ko so dobile možnost, da se izrečejo o ustreznosti predložitve vprašanja za predhodno odločanje Sodišču, navedle, da se zahteve za razkritje iz člena 5(1) Direktive 2014/104 ne morejo razširiti na predhodno neobstoječe dokaze. Zato naj na podlagi te določbe ne bi bilo mogoče zahtevati priprave dokazov, pri čemer je treba upoštevati, da se v skladu z načeli nujnosti, sorazmernosti in ekonomičnosti lahko domneva, da bi bilo toženim strankam naloženo preveliko breme, ki presega to, kar lahko vključuje zgolj razkritje dokumentov. Tožeče stranke v postopku v glavni stvari pa zagovarjajo nasprotno razlago te določbe.

IV. Predlog za sprejetje predhodne odločbe in postopek pred Sodiščem

12. V teh okoliščinah je Juzgado de lo Mercantil nº 7 de Barcelona (sodišče za gospodarske spore št. 7 v Barceloni) z odločbo z dne 21. februarja 2020, ki je prispela na Sodišče 11. marca 2021, prekinilo odločanje in Sodišču predložilo to vprašanje za predhodno odločanje:

„Ali je treba člen 5(1) [Direktive 2014/104] razlagati tako, da se razkritje upoštevnih dokazov nanaša samo na dokumente, s katerimi razpolaga tožena stranka ali tretja oseba, ki že obstajajo, ali pa [ta določba] vključuje tudi možnost razkritja dokumentov, ki jih mora stranka, na katero je naslovljena zahteva za informacije, ustvariti *ex novo*, z dodajanjem ali razvrstitvijo informacij, poznanih dejstev ali podatkov, s katerimi razpolaga?“

13. Pisna stališča so predložile stranke v postopku v glavni stvari, španska in nizozemska vlada ter Komisija. Obravnave ni bilo.

V. Analiza

14. Predložitveno sodišče želi z edinim vprašanjem za predhodno odločanje izvedeti, ali je treba člen 5(1) Direktive 2014/104 razlagati tako, da se razkritje upoštevnih dokazov nanaša samo na dokumente, s katerimi razpolaga tožena stranka ali tretja oseba, ki že obstajajo, ali pa člen 5(1) vključuje tudi možnost razkritja dokumentov, ki jih mora stranka, na katero je naslovljena zahteva za informacije, ustvariti *ex novo*, z dodajanjem ali razvrstitvijo informacij, poznanih dejstev ali podatkov, s katerimi razpolaga.

15. Pred preučitvijo tega vprašanja je treba najprej preučiti dopustnost tega predloga za sprejetje predhodne odločbe in nato uporabo Direktive 2014/104 v postopku v glavni stvari.

A. Dopustnost

16. Tožeče stranke v postopku v glavni stvari menijo, da je treba predlog za sprejetje predhodne odločbe šteti za nedopusten. Po njihovem mnenju se ta predlog nanaša na hipotetični položaj, v katerem mora storilec dokumente pripraviti *ex novo*. V obravnavani zadevi naj taka opredelitev ne bi bila potrebna za izpolnitev zahteve za razkritje iz postopka v glavni stvari.

17. Tožene stranke v postopku v glavni stvari, ne da bi izpodbijale dopustnost tega predloga za sprejetje predhodne odločbe, navajajo, da člen 6(1) Direktive 2004/48/ES [4] omogoča, da se odredi predložitev dokazov, s katerimi razpolaga nasprotna stranka. Navajajo, da bi po mnenju Komisije ta določba stranki lahko nalagala, da išče dokaze v okviru svoje organizacije, tudi pri ločenih pravnih subjektih pod njenim nadzorom. [5] Po mnenju toženih strank v postopku v glavni stvari enako velja za Direktivo 2014/104. Vendar trdijo, da naj za izpolnitev zahteve pred predložitvenim sodiščem ne bi morale ustvariti dokumentarnega dokaza, ki še ni bil pripravljen, temveč ustvariti informacije *ex novo*.

18. V zvezi s tema trditvama moram navesti, da je res, da predložitveno sodišče navaja le, da se zahteva za razkritje dokazov v obravnavani zadevi nanaša na dokumente, ki v obliki, v kakršni so bili zahtevani, *morda* predhodno ne obstajajo in zahtevajo pripravo.

19. Vendar je treba opozoriti, da za vprašanja, ki se nanašajo na pravo Unije, velja domneva upoštevnosti in da Sodišče načeloma mora odločati.

20. Poleg tega mora Sodišče v okviru postopka na podlagi člena 267 PDEU, ker je samo predložitveno sodišče pristojno za ugotovitev in presojo dejanskega stanja zadeve, ki mu je predložena v odločanje, načeloma svojo preučitev omejiti na elemente, za katere se je predložitveno sodišče odločilo, da mu jih predloži, ter tako upoštevati položaj, ki ga to sodišče šteje za ugotovljen, in ne more biti vezano na domneve ene od strank v postopku v glavni stvari. [6]

21. Iz tega sledi, da je to vprašanje za predhodno odločanje dopustno.

B. Uporaba Direktive 2014/104

22. Zdi se, da vprašanje uporabe Direktive 2014/104 v postopku v glavni stvari za predložitveno sodišče ne vzbuja dvomov in ni predmet razprave med strankami v postopku pred Sodiščem. Vendar bom to vprašanje preučil, ker ob upoštevanju nekaterih nejasnosti glede okoliščin v postopku v glavni stvari obstaja dvom o uporabi te direktive *ratione materiae* in *ratione temporis* v tej zadevi.

[4] Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 2, str. 32).

[5] Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o nekaterih pravilih, ki urejajo postopke z odškodninskimi tožbami v nacionalni zakonodaji zaradi kršitev določb zakonodaje o konkurenci držav članic in Evropske unije (COM(2013) 404 final).

[6] Glej zlasti sodbo z dne 2. aprila 2020, Coty Germany (C-567/18, EU:C:2020:267, točka 22).

1. *Uporaba Direktive 2014/04* ratione materiae

a) *Opredelitev problematike*

23. Predložitveno sodišče navaja, da je bila zahteva za razkritje dokazov vložena na podlagi člena 283a zakona o civilnem postopku po sklepu z dne 19. julija 2016.

24. V zvezi s tem moram poudariti, da je po mnenju nekaterih komentatorjev zahtevo za razkritje dokazov v skladu s členom 283a zakona o civilnem postopku mogoče vložiti tudi pred vložitvijo tožbe v glavni stvari.[7] V tem primeru mora stranka, ki je vložila to zahtevo, v 20 dneh vložiti tožbo v glavni stvari.[8]

25. Iz tega predloga za sprejetje predhodne odločbe ni jasno razvidno, da bi bila v postopku, v katerem je bila pri predložitvenem sodišču že vložena odškodninska tožba, vložena zahteva za razkritje dokazov iz postopka v glavni stvari. Iz tega je razvidno le, da so tožeče stranke v postopku v glavni stvari v utemeljitev te zahteve trdile, da so izpolnjeni vsi ustrezni pogoji, na podlagi katerih je mogoče razumno presojati verjetnost odškodninskega zahtevka, ki se želi uveljavljati („acciones de daños que se pretenden ejercitar“).

26. Tožeče stranke v postopku v glavni stvari, ne da bi izrecno navajale vprašanje, ali je bila zahteva za razkritje dokazov iz postopka v glavni stvari vložena v postopku, v katerem je bila pri predložitvenem sodišču že vložena odškodninska tožba, navajajo, da je postopek, v katerem je bil vložen ta predlog za sprejetje predhodne odločbe, postopek za dostop do virov dokazov.

27. Španska vlada pa navaja, da so tožeče stranke v postopku v glavni stvari vložile odškodninsko tožbo na podlagi sklepa z dne 19. julija 2016. Komisija v zvezi s tem navaja, da predložitveno sodišče po njenem mnenju dvomi o razlagi člena 5(1) Direktive 2014/104 v okviru odškodninske tožbe zaradi kršitve pravil o konkurenci. Tožene stranke v postopku v glavni stvari manj nedvoumno navajajo, da je bil predlog za sprejetje predhodne odločbe vložen v zasebnem interesu v okviru sodnega postopka za izvajanje konkurenčnega prava, ki izhaja iz sklepa z dne 19. julija 2016. Poleg tega se v pisnih stališčih sklicujejo na odškodninsko tožbo tožečih strank iz postopka v glavni stvari („njihova tožba“).

28. Tudi ob upoštevanju pisnih stališč zainteresiranih strank vsebina tega predloga za sprejetje predhodne odločbe torej ne omogoča nedvoumne ugotovitve, da zahteva za razkritje dokazov iz postopka v glavni stvari ni bila vložena pred vložitvijo odškodninskega zahtevka, temveč skupaj s takim zahtevkom ali kasneje.

29. Člen 1 Direktive 2014/104, naslovljen „Predmet urejanja in področje uporabe“, pa v odstavku 2 določa, da ta direktiva med drugim določa pravila, s katerimi se usklajuje izvajanje „pravil v zvezi z odškodninskimi tožbami pred nacionalnimi sodišči“. V zvezi s tem člen 22(2)

[7] Glej Marcos, F., „Transposition of the Antitrust Damages Directive into Spanish Law“, *Working Paper IE Law School*, 2018, AJ8-241-I, str. 28. Zdi se, da v skladu s to določbo španskega prava in po mnenju tega avtorja gre za rok 20 dni od datuma sprejetja zahteve za razkritje dokazov.

[8] V skladu s členom 283a(e) zakona o civilnem postopku nacionalno sodišče, če ni bilo tožbe v glavni stvari, stranki, ki zahteva razkritje dokazov, naloži plačilo stroškov in ugotovi, da je odgovorna za škodo, ki jo je povzročila osebi, proti kateri so bili sprejeti ukrepi.

navedene direktive, ki se nanaša na časovno veljavnost nacionalnih ukrepov, ki niso ukrepi za prenos bistvenih določb te direktive, njihovo področje uporabe *ratione temporis* določa s sklicevanjem na datum vložitve odškodninske tožbe pri nacionalnem sodišču.[9]

30. *A priori* se zdi, da tako opredeljeno področje uporabe Direktive 2014/104 ne zajema zahtev za razkritje dokazov, vloženih pred vložitvijo odškodninskega zahtevka. Nekateri nacionalni zakonodajalci[10] in nekateri avtorji doktrine[11] to direktivo očitno razlagajo v tem smislu. V skladu s to razlago pa bi lahko države članice uvedle pravila o takih zahtevah za razkritje dokazov. Člen 5(8) te direktive državam članicam namreč omogoča, da brez poseganja v člen 5(4) in (7) ter člen 6 te direktive uvedejo pravila, ki bi dovoljevala razkritje dokazov v širšem obsegu.

31. Glede na dvome o tem, ali je bil pri predložitvenem sodišču že vložen odškodninski zahtevek, moram preučiti utemeljenost razlage, navedene v prejšnji točki teh sklepnih predlogov.

b) Presoja

32. V nekaterih jezikovnih različicah[12] je besedilo člena 5(1) Direktive 2014/104, katerega razlago predlaga predložitveno sodišče, manj omejevalno in manj kategorično kot besedilo člena 1(2) te direktive.

33. Prav tako so v zvezi s pojmom „dokaz“, opredeljenim v členu 2, točka 13, Direktive 2014/104, v nekaterih jezikovnih različicah[13] navedene vse vrste dokazov, „ki so dopustni v postopku pred *nacionalnim sodiščem, pri katerem je bila vložena tožba*“, v drugih različicah[14] pa tisti dokazi, ki so dopustni „v postopku *pred nacionalnim sodiščem*“, ne da bi bilo navedeno, da gre za odškodninsko tožbo (moj poudarek).

34. Kar je še pomembneje, kaže, da je namen zakonodajalca Unije, da področja uporabe člena 5 Direktive 2014/104 ne omeji na zahteve za razkritje dokazov, vložene z vložitvijo odškodninske tožbe ali po njej, v skladu s členoma 5(3) in 6(4)(b) te direktive.

35. Člen 5(3) Direktive 2014/104, ne da bi bil izčrpen, določa merila, ki se uporabljajo pri preizkusu sorazmernosti zahteve za razkritje dokazov.

[9] V skladu s to določbo „[d]ržave članice zagotovijo, da se vsi nacionalni ukrepi, sprejeti na podlagi člena 21, ki niso ukrepi iz odstavka 1, ne uporabljajo za odškodninske tožbe, ki so bile predložene nacionalnim sodiščem pred 26. decembrom 2014“.

[10] Glej Malinauskaite, J., Cauffman, C., „The Transposition of the Antitrust Damages Directive in the Small Member States of the EU – A Comparative Perspective“, *Journal of European Competition Law & Practice*, 2018, zv. 9, št. 8, str. 501.

[11] Glej Kirst, P., „The temporal scope of the damages directive: a comparative analysis of the applicability of the new rules on competition infringements in Europe“, *European Competition Journal*, 2020, zv. 16, št. 1, str. 113, in Petr, M., „Czech Republic“, Piszcz, A. (ur.), *Implementation of the EU Damages Directive in Central and Eastern European Countries, University of Warsaw Faculty of Management Press*, Warsaw, 2017, str. 98. Glej tudi v tem smislu, vendar manj kategorično, Rodger, B. J., Sousa Ferro, M., Marcos, F., „A Panacea for Competition Law Damages Actions in the EU? A Comparative View of the Implementation of the EU Antitrust Damages Directive in sixteen Member States“, *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2019, zv. 26, št. 4, str. 488 in 489.

[12] Zlasti angleška in francoska različica, v katerih je navedeno, da države članice zagotovijo možnost vložitve zahteve za razkritje dokazov v „procédures *relatives* aux actions en dommages et intérêts intentées dans l'Union“ (postopkih v zvezi z odškodninsko tožbo v Uniji) (moj poudarek), medtem ko se poljska različica nanaša zlasti na postopek v odškodninski tožbi („w postępowaniu o odszkodowanie“).

[13] Zlasti poljska jezikovna različica („przed sądem krajowym, do którego wpłynęło powództwo“).

[14] Zlasti francoska jezikovna različica.

36. V tem smislu člen 6(4)(b) Direktive 2014/104, ki se nanaša na razkritje dokazov iz spisa organa, pristojnega za konkurenco, napotuje na člen 5(3) te direktive in določa, da pri ocenjevanju sorazmernosti odredbe za razkritje informacij v skladu s to določbo nacionalna sodišča upoštevajo tudi, ali stranka razkritje zahteva v zvezi z odškodninsko tožbo pred nacionalnim sodiščem.

37. V zvezi s tem je v uvodni izjavi 22 Direktive 2014/104 navedeno, da zaradi zagotovitve učinkovitega varstva pravice do odškodnine ni potrebno, da se tožniku razkrijejo vsi dokumenti, povezani s postopkom na podlagi člena 101 ali 102 PDEU, samo na podlagi njegove „namere vložitve odškodninske tožbe“, ker je malo verjetno, da bi morala odškodninska tožba temeljiti na vseh dokazih v spisu v zvezi s tem postopkom. Prav tako uvodna izjava 27 te direktive navaja „pridobitev dostopa [oškodovancev] do ustreznih dokazov, ki jih potrebujejo za pripravo odškodninske tožbe“.

38. Iz člena 6(4)(b) Direktive 2014/104 v povezavi z uvodnima izjavama 22 in 27 te direktive izhaja, da se lahko nekateri dokazi v zvezi s postopki organov, pristojnih za konkurenco, razkrijejo tožniku na podlagi njegove zahteve za razkritje dokazov v skladu s členom 6 te direktive, kadar namerava vložiti odškodninski zahtevek. Enako bi moralo veljati za člen 5 navedene direktive.

39. Zakonodajalec Unije namreč ne bi mogel vzpostaviti sistema, v okviru katerega lahko oseba, ki je utrpela škodo, povzročeno s kršitvijo konkurenčnega prava, vloži zahtevo za razkritje dokazov zunaj tožbe v glavni stvari, če so dokumenti vsebovani v spisu organa, pristojnega za konkurenco, vendar lahko tako zahtevo v okviru take tožbe vloži le, če v njih ni dokazov. Poleg tega dejstvo, da je organ, pristojen za konkurenco, tisti, ki začne postopek, ne bi upravičevalo takega razlikovanja. V teh dveh primerih, kot izhaja iz člena 5(1) Direktive 2014/104, mora imeti tožnik, da bi lahko zahteval razkritje dokazov, možnost utemeljiti verjetnost svojega odškodninskega zahtevka.

40. Zaradi celovitosti dodajam, da čeprav mora v teh dveh položajih obstajati povezava med dokazi, katerih razkritje se zahteva, in načrtovano tožbo osebe, ki je utrpela škodo, povzročeno s kršitvijo konkurenčnega prava, morajo biti zahtevani dokazi predvsem ustrezni.

41. Vendar kaže, da Direktiva 2014/104 ne določa razmerja, ki mora na postopkovni ravni tehnično obstajati med zahtevo za razkritje dokazov in odškodninsko tožbo (zahteva za razkritje dokazov kot ukrep v postopku vsebinskega odločanja, zahteva, preučena v vmesnem postopku ali celo v ločenem postopku).

42. Direktiva 2014/104 prav tako ne določa, kdaj se pri nacionalnem sodišču vloži odškodninski zahtevek.

43. Zato bi bilo tudi ob domnevi, da se Direktiva 2014/104 nanaša le na zahteve za razkritje dokazov, vložene v okviru odškodninske tožbe, mogoče šteti, da če je treba vložiti odškodninski zahtevek v kratkem roku po vložitvi zahteve za razkritje dokazov, v okviru katere je bila utemeljena verjetnost odškodninskega zahtevka, ali eventuelno v kratkem roku po tem, ko je bilo tej zahtevi ugodeno, sicer so predpisane sankcije, je zahteva za razkritje dokazov vložena v okviru odškodninske tožbe in/ali pogojno sproži tako tožbo.

c) Razprava o nasprotni razlagi in razlogi za njeno zavrnitev

44. Razlago določb Direktive 2014/104, ki je nasprotna razlagi iz točke 38 teh sklepnih predlogov, bi bilo *a priori* mogoče sprejeti.

45. Lahko bi se namreč trdilo, da Direktiva 2014/104 načeloma ne zajema zahtev za razkritje dokazov, vloženih pred vložitvijo tožbe v glavni stvari. V skladu s to razlago se člen 6(4)(b) te direktive nanaša le na primere, v katerih se je nacionalni zakonodajalec odločil, da bo v skladu s členom 5(8) navedene direktive uvedel pravila, ki bodo vodila k širši predložitvi dokazov in, natančneje, omogočala, da se razkritje dokazov zahteva pred vložitvijo tožbe v glavni stvari. Če imajo države članice možnost uvesti taka pravila brez poseganja v člen 6 te direktive, država članica ne more odobriti zahteve za predhodno razkritje dokazov, s katero bi se bilo mogoče izogniti preizkusu njihove sorazmernosti, če ta preizkus varuje interes za javno izvrševanje pravil konkurence.

46. Vendar, prvič, analiza pripravljalnih del Direktive 2014/104 ne podpira take razlage.

47. Komisija je v predlogu direktive s sklicevanjem na rezultate posvetovanj navedla, da so „[u]deleženci […] pozdravili temeljno načelo nadomestitve škode in posledično izbiro Komisije, da ne predlaga ukrepov, kot so […] (podobni tistim v ZDA), obširno razkritje dokazov v predhodnem postopku“.[15] Iz tega ni razvidno, da do razkritja dokazov pod nadzorom nacionalnega sodišča ne more priti pred vložitvijo tožbe v glavni stvari, če lahko tožnik utemelji verjetnost svojega odškodninskega zahtevka.

48. Kar je še pomembneje, v skladu s pripravljalnimi deli je sodba Pfleiderer[16] povzročila precejšnjo negotovost glede kategorij dokumentov, ki jih je mogoče razkriti, kar se z Direktivo 2014/104 skuša odpraviti.[17] Predlog za sprejetje predhodne odločbe v zadevi, v kateri je bila izdana ta sodba, je bil vložen v okviru postopka, ki se je nanašal na zahtevo za popoln dostop do spisa nacionalnega organa, pristojnega za konkurenco, za pripravo odškodninske tožbe. Zdi se, da je namen odprave te negotovosti prispeval k temu, da je v tej direktivi navedena možnost, da se zahteva razkritje dokazov, kadar odškodninski zahtevek ni možen v okviru člena 5 te direktive, naslovljenega „Razkritje dokazov“, ampak le v okviru člena 6 te direktive, naslovljenega „Razkritje dokazov iz spisa organa, pristojnega za konkurenco“.[18]

49. Drugič, na podlagi povezave med členom 5 in členom 6 Direktive 2014/104 ni mogoče šteti, da je področje uporabe te druge določbe širše od področja uporabe prve. Po eni strani se namreč člen 6 te direktive uporablja „za namene odškodninskih tožb“ „poleg člena 5“ te direktive.[19] Po drugi strani preizkus sorazmernosti zahteve za razkritje dokazov, ki ga opravijo nacionalna

[15] Glej tudi delovni dokument služb Komisije o odškodninskih tožbah zaradi kršitve pravil Unije o konkurenci (Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (SEC(2008) 404 final)), na katerega se sklicuje Bela knjiga o odškodninskih tožbah zaradi kršitve protimonopolnih pravil. Komisija je v točki 104 tega delovnega dokumenta navedla, da očitno ni predlagala sistema preširokega razkritja podatkov v predhodnem postopku, ki se ne bi zlahka prilagodil pravni tradiciji in načelom civilnega postopka držav članic in bi lahko bil v nasprotju z načeli javnega reda v nekaterih državah članicah.

[16] Sodba z dne 14. junija 2011 (C-360/09, EU:C:2011:389).

[17] Glej Commission Staff Working Document – Impact Assessment Report, Damages actions for breach of the EU antitrust rules Accompanying the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on certain rules governing actions for damages under national law for infringements of the competition law provisions of the Member States and of the European Union [SWD(2013) 203 final], na voljo samo v angleščini.

[18] V tem smislu se uvodna izjava 22 Direktive 2014/104, ki se nanaša na razkritje dokazov iz spisa organa, pristojnega za konkurenco, nanaša na položaj, v katerem ima tožnik „namero vložitve odškodninske tožbe“. Besedilo te uvodne izjave, navedeno v točki 37 teh sklepnih predlogov v podporo tej razlagi, očitno temelji na sodbi z dne 6. junija 2013, Donau Chemie in drugi (C-536/11, EU:C:2013:366, točka 33), ki se sklicuje na sodbo z dne 14. junija 2011, Pfleiderer (C-360/09, EU:C:2011:389).

[19] Glej člen 6(1) Direktive 2014/104.

sodišča, poteka v skladu s členom 5(3) navedene direktive. Medtem ko morajo nacionalna sodišča v okviru člena 6 te direktive upoštevati, ali je zahteva vložena v okviru odškodninske tožbe („nacionalna sodišča upoštevajo tudi naslednje […]“), se lahko to vprašanje po potrebi upošteva tudi takrat, kadar se preizkus sorazmernosti opravi v posebnem okviru člena 5 Direktive 2014/104. Dejstvo, da se je zakonodajalec v členu 6(4)(b) te direktive izrecno skliceval na to vprašanje, kaže na njegov namen, da okrepi povezavo, ki mora obstajati med zahtevo za razkritje dokazov iz spisa organa, pristojnega za konkurenco, in odškodninsko tožbo.

50. Tretjič, razkritje dokazov pred vložitvijo tožbe v glavni stvari je včasih lahko potrebno za izvedbo take tožbe. Ta možnost prispeva k polnemu učinku členov 101 in 102 PDEU. S tega vidika ugotovitev, da je zahteva za razkritje dokazov pred vložitvijo odškodninskega zahtevka pod nekaterimi pogoji zajeta tudi s področjem uporabe Direktive 2014/104, omogoča omejitev razlik med nacionalnimi sistemi držav članic in uskladitev pravil, ki so upoštevna za učinkovito izvajanje konkurenčnega prava Unije. [20]

51. Glede na preudarke, navedene v točkah od 38 do 43 teh sklepnih predlogov, je treba ugotoviti, da lahko zahteva za razkritje dokazov, ki je bila tehnično predložena pred vložitvijo odškodninskega zahtevka, vsaj v nekaterih primerih [21] spada na področje uporabe Direktive 2014/104.

2. *Uporaba Direktive 2014/104* ratione temporis

52. Tožeče stranke iz postopka v glavni stvari so zahtevo za razkritje dokazov iz postopka v glavni stvari vložile 25. marca 2019, po datumu prenosa Direktive 2014/104, določenem na 27. december 2016, na podlagi nacionalnih določb, s katerimi je bila ta direktiva prenesena v špansko pravo.

53. Poleg tega, kot sem navedel v točki 8 teh sklepnih predlogov, je iz sklepa z dne 19. julija 2016 razvidno, da je bila v zvezi s toženimi strankami v postopku v glavni stvari kršitev ugotovljena za obdobje od 17. januarja 1997 do 18. januarja 2011, kar je pred datumom prenosa Direktive 2014/104.

54. V teh okoliščinah je odgovor na vprašanje, ali se Direktiva 2014/104 uporablja *ratione temporis*, mogoče najti v členu 22 te direktive.

55. V skladu s členom 22(1) Direktive 2014/104 se namreč nacionalni ukrepi, s katerimi se prenašajo bistvene določbe te direktive, ne smejo uporabljati retroaktivno. Vendar se to pravilo ne uporablja za nacionalne ukrepe, s katerimi se prenašajo druge določbe navedene direktive. Glede zadnjenavedenih določb o prenosu države članice v skladu s členom 22(2) navedene direktive zagotovijo le, da se ne uporabljajo za odškodninske tožbe, ki so bile predložene nacionalnim sodiščem pred 26. decembrom 2014. Zato je treba navedene določbe uporabiti v okviru postopkov, začetih pred nacionalnim sodiščem po datumu prenosa Direktive 2014/104.

[20] V zvezi s tem glej uvodno izjavo 7, tretji in četrti stavek, Direktive 2014/104, kjer je navedeno, da so „[t]e razlike […] vzrok za negotovost glede pogojev, pod katerimi lahko oškodovanci uveljavljajo pravico do odškodnine, ki izhaja iz PDEU, vplivajo pa tudi na dejansko učinkovitost takšne pravice. Ker oškodovanci za uveljavljanje odškodninskih zahtevkov pogosto izberejo sodišče v državi članici, v kateri prebivajo ali imajo sedež, razlike v nacionalnih pravilih ustvarjajo neenake pogoje glede postopkov z odškodninskimi tožbami in lahko vplivajo na konkurenco na trgih, na katerih poslujejo tako oškodovanci kot podjetja kršitelji“. Glej v tem smislu tudi uvodni izjavi 8 in 9 te direktive.

[21] Zlasti kadar obstaja povezava med zahtevo za razkritje dokazov in odškodninskim zahtevkom, kot je ta, ki izhaja iz španskega prava, ki med drugim vključuje obveznost, da se odškodninska tožba vloži v 20 dneh, sicer so predpisane sankcije. Glej opombo 8.

Ta logika uporabe nebistvenih določb te direktive je v skladu z nacionalnim pravom značilna za postopkovne določbe. Iz tega sklepam, da se „nacionalni ukrepi […], ki niso [bistvene določbe]“, v smislu člena 22(2) navedene direktive nanašajo na postopkovne določbe.

56. Predložitveno sodišče navaja, da je namen predloga za sprejetje predhodne odločbe razumeti sistem razkritja dokazov, ki ga urejajo členi od 5 do 8 Direktive 2014/104 in je bil v španskem pravu razvit v členu 283a zakona o civilnem postopku, ki je procesne narave. Vendar mora Sodišče v smislu člena 22 te direktive in ob upoštevanju avtonomnosti pojmov, uporabljenih v tej določbi, dokončno opredeliti naravo določb, ki bi lahko spadale na področje uporabe navedene direktive.

57. Čeprav je mogoče trditi, da določbe Direktive 2014/104 o razkritju dokazov gospodarskim subjektom, ki sodelujejo pri izvajanju pravil Unije o konkurenci, podeljujejo nekatere pravice, se lahko te pravice uveljavljajo le v postopku pred nacionalnim sodiščem in so v bistvu postopkovni ukrepi, ki temu sodišču omogočajo, da ugotovi dejstva, na katera se sklicujejo stranke v postopku. Enako velja, vsaj v nekaterih primerih, za zahtevo za razkritje dokazov, ki je bila tehnično vložena pred vložitvijo odškodninskega zahtevka. [22]

58. Zato se člen 5(1) Direktive 2014/104 *ratione temporis* uporablja za postopek v glavni stvari.

C. Vsebinska presoja

1. Stališča predložitvenega sodišča in zainteresiranih strank

59. Predložitveno sodišče navaja trditve v prid razlagi, v skladu s katero se člen 5(1) Direktive 2014/104 nanaša le na že obstoječe dokaze, in trditve proti tej razlagi.

60. Po eni strani v zvezi z razlago, da se člen 5(1) Direktive 2014/104 nanaša le na že obstoječe dokaze, trdi, prvič, da jo potrjujejo ta določba in pojasnila iz uvodne izjave 14 te direktive. Ta določba in uvodna izjava se namreč nanašata na dokaze, s katerimi razpolaga toženec ali tretja oseba.

61. Drugič, predložitveno sodišče trdi, da se člen 5(2) Direktive 2014/104 nanaša na razkritje določenih dokazov ali ustreznih dokazov, ki so opisani na podlagi dejstev, dostopnih pod razumnimi pogoji. V uvodni izjavi 16 te direktive je navedeno, da je treba vrsto dokazov opredeliti med drugim z navedbo časa nastanka dokumentov, katerih razkritje se zahteva.

62. Tretjič, predložitveno sodišče navaja, da se Direktiva 2014/104 ne nanaša na razkritje „informacij“, ampak na razkritje „dokazov“.

[22] Res je, da nekateri avtorji doktrine menijo, da vložitev zahteve za razkritje dokazov pred vložitvijo odškodninskega zahtevka ni procesne narave, ker daje pravico zahtevati razkritje dokazov v ločenem postopku. Glej zlasti Kirst, P., „The temporal scope of the damages directive: a comparative analysis of the applicability of the new rules on competition infringements in Europe“, *European Competition Journal*, 2020, zv. 16, št. 1, str. 113 in 114. Vendar ta pristop v nasprotju s tem, kar predlagam v točkah od 38 do 43 teh sklepnih predlogov, temelji na predpostavki, da zahteva za razkritje dokazov, vložena pred odškodninskim zahtevkom, ne spada na področje uporabe Direktive 2014/104.

63. V tem smislu se nizozemska vlada sklicuje na več uvodnih izjav Direktive 2014/104[23] in na predlog direktive[24], da bi utemeljila, da se ta direktiva nanaša le na predložitev obstoječih dokazov ali dokazov, s katerimi razpolagajo stranke v postopku ali tretje osebe.

64. Tožene stranke v postopku v glavni stvari se strinjajo s to razlago iz istih razlogov, kot jih navaja predložitveno sodišče. Dodajajo, da člen 5(8) Direktive 2014/104 državam članicam omogoča, da uvedejo pravila, ki bi dovoljevala razkritje dokazov v širšem obsegu. Po mnenju toženih strank v postopku v glavni stvari španski zakonodajalec ni uporabil te možnosti za odobritev zahtev za razkritje neobstoječih dokazov.

65. Po drugi strani trditve predložitvenega sodišča v prid razlagi, v skladu s katero se člen 5(1) Direktive 2014/104 nanaša tudi na dokaze, ustvarjene *ex novo*, temeljijo na teleološki razlagi in sistematični razlagi te določbe. Prvič, po mnenju tega sodišča bi lahko omejitev sistema razkritja dokazov posegla v pravico do popolne odškodnine in načelo učinkovitosti. Drugič, ureditev, navedena v Direktivi v zvezi z izdatki in stroški razkritja dokazov, kot element načela sorazmernosti za preizkus zahteve za razkritje dokazov, bi lahko pomenila, da mora stranka, od katere se zahtevajo dokazi, opraviti delo za pripravo novega dokumenta.

66. Tožeče stranke v postopku v glavni stvari, španska vlada in Komisija podpirajo to razlago zlasti iz razlogov, ki jih je navedlo predložitveno sodišče.

2. Besedilna razlaga

67. V bistvu člen 5(1) Direktive 2014/104 v prvem stavku določa, da lahko oseba, ki trdi, da je oškodovana zaradi kršitve konkurenčnega prava, zahteva razkritje upoštevnih dokazov, s katerimi razpolaga toženec ali tretja oseba. Ta določba v drugem stavku določa, da mora imeti toženec možnost, da od tožnika ali tretje osebe zahteva razkritje upoštevnih dokazov, pri čemer ni navedeno, da mora iti za dokaze, s katerimi razpolagajo.

68. Branje člena 5(1) Direktive 2014/104 lahko daje vtis, da se zahteve tožnika iz prvega stavka te določbe nanašajo le na obstoječe dokaze. Z dobesednega vidika se namreč zdi, da se morajo zahteve tožnikov drugače kakor zahteve tožencev, navedene v drugem stavku, nanašati na dokaze, s katerimi druga oseba razpolaga.

69. Vendar je to branje omajano z uvodnima izjavama 15 in 39 Direktive 2014/104 in v nasprotju s tem, kar trdi nizozemska vlada, nikakor ni podprto z uvodnima izjavama 14 in 28 te direktive.

70. Prvič, po eni strani v uvodni izjavi 15 Direktive 2014/104 v zvezi z razpolaganjem z dokazi namreč ni razlikovanja med zahtevami tožnika in zahtevami toženca („tožnikom [se] podeli pravica do zagotovitve razkritja dokazov, povezanih z njihovim zahtevkom, ne da bi morali podrobno navesti vsak posamezni dokaz“, in toženci „[morajo imeti možnost zahtevati] razkritje

[23] Nizozemska vlada s sklicevanjem – tako kot predložitveno sodišče – na uvodno izjavo 14 Direktive 2014/104, v kateri je navedeno, da „[z] dokazi, potrebnimi za dokazovanje odškodninskega zahtevka, […] razpolagajo izključno nasprotna stranka ali tretje osebe ter zato niso zadosti znani ali dostopni tožniku“, dodaja, da bi v skladu z uvodno izjavo 28 te direktive nacionalna sodišča morala imeti možnost, da kadar koli v okviru odškodninske tožbe odredijo razkritje dokazov, „ki obstajajo“ neodvisno od postopka organa, pristojnega za konkurenco. Poleg tega se ta vlada sklicuje na uvodno izjavo 39 te direktive, v kateri je navedeno, da dokazno breme ne bi smelo vplivati na možnost kršitelja, da uporabi dokaze, ki niso „dokazi, s katerimi razpolaga, tj. na primer dokaze, že pridobljene v okviru postopka, ali dokaze, s katerimi razpolagajo druge stranke ali tretje osebe“.

[24] Nizozemska vlada se sklicuje na osnutek Direktive 2014/104, v katerem je Komisija navedla, da „razkritje dokazov, s katerimi razpolaga nasprotna stranka ali tretja oseba, lahko odredi le sodnik, zanj pa velja strog in dejaven sodni nadzor glede nujnosti, obsega in sorazmernosti.“

dokazov zadevnih tožnikov“). Po drugi strani je v uvodni izjavi 39 te direktive navedeno, da bi moral imeti kršitelj možnost, da uporabi dokaze, „s katerimi razpolagajo“ druge stranke ali tretje osebe.

71. Drugič, uvodna izjava 39 Direktive 2014/104 ni izčrpna, ker se nanaša na „dokaze, ki niso dokazi, s katerimi razpolaga [kršitelj], *tj. na primer* dokaze, že pridobljene v okviru postopka, ali dokaze, s katerimi razpolagajo druge stranke ali tretje osebe“.[25] Vsekakor se zdi, da sklicevanje na dokaze, s katerimi razpolaga druga stranka ali tretje osebe, ne izhaja iz namere, da se omejijo dokazi, katerih razkritje se lahko zahteva, ampak iz namena primerjave dokazov, s katerimi razpolaga kršitelj, in tistih, s katerimi razpolagajo druge osebe.

72. Tretjič, res je, da je v uvodni izjavi 14 Direktive 2014/104 v okviru dokazov, potrebnih za dokazovanje utemeljenosti odškodninskega zahtevka, navedeno, da z dokazi ne vedno, ampak „pogosto“ razpolagajo izključno nasprotna stranka ali tretje osebe. V obravnavani zadevi je to ponazoritev, ki se nato uporabi za opis problematike, ki jo želi rešiti Direktiva 2014/104. Iz te uvodne izjave 14 je namreč razvidno, da lahko stroge pravne zahteve, da tožnik ob vložitvi tožbe podrobno izkaže vsa dejstva zadeve in predloži natančno določene dokaze v podporo tem dejstvom, neupravičeno ovirajo učinkovito uveljavljanje pravice do odškodnine. Vsekakor se zdi, da ta uvodna izjava govori v prid pritrdilnemu odgovoru na to vprašanje za predhodno odločanje.

73. Četrtič, v uvodni izjavi 28 Direktive 2014/104, ki se nanaša na njen člen 6(9), se izraz „[dokazi], ki obstajajo neodvisno od postopka organa, pristojnega za konkurenco“, uporablja za dokaze, ki niso navedeni v členu 6(5) in (6) te direktive. Gre torej za vsak dokaz, katerega razkritje na podlagi teh določb navedene direktive ni samodejno prepovedano zaradi izvajanja konkurenčnega prava v javnem interesu.[26]

74. Da bi bilo mogoče odgovoriti na to vprašanje za predhodno odločanje, torej ni dovolj, da se ločeno preučijo člen 5(1) Direktive 2014/104 in njene uvodne izjave, ki zadevajo problematiko, na katero se nanaša ta določba.

75. Direktiva 2014/104 vsebuje več opredelitev, ki jih je treba uporabiti za določitev pomena njenih določb, zlasti člena 5(1), ki se nanaša na razkritje ustreznih dokazov.

76. Zdi se, da se ustreznost dokazov kaže v obstoju razmerja med zahtevanimi dokazi in odškodninskim zahtevkom,[27] medtem ko je pojem „dokazi“, katerega razlaga je bistvena za odgovor na to vprašanje za predhodno odločanje, opredeljen v členu 2, točka 13, Direktive 2014/104.

77. V skladu s to opredelitvijo se pojem „dokaz“ nanaša na „vse vrste dokazov, ki so dopustni v postopku pred nacionalnim sodiščem, zlasti dokumente in vse druge predmete, ki vsebujejo informacije, ne glede na vrsto nosilca, na katerem so informacije shranjene“. *A priori* se zdi, da ta opredelitev torej zamenljivo uporablja tri pojme „dokazi“, „vrste dokazov“ in „predmeti, ki vsebujejo informacije“.

[25] Moj poudarek.

[26] Iz istega razloga opredelitev pojma „predhodne informacije“ iz člena 2, točka 17, Direktive 2014/104 ne vsebuje nobenih indicev, ki bi bili koristni za odgovor na to vprašanje za predhodno odločanje, razen tistih, ki se nanašajo na zamenljivo uporabo pojmov „informacije“ in „dokazi“. Glej točko 78 teh sklepnih predlogov.

[27] Glej uvodno izjavo 15, drugi stavek, Direktive 2014/104, v skladu s katerim „je za postopke v zvezi s kršitvijo konkurenčnega prava značilna asimetrija informacij, zato je primerno zagotoviti, da se tožnikom podeli pravica do zagotovitve razkritja dokazov, *povezanih z njihovim zahtevkom*, ne da bi morali podrobno navesti vsak posamezni dokaz“ (moj poudarek).

78. Poleg tega opredelitev pojma „predhodne informacije“ iz člena 2, točka 17, Direktive 2014/104 tem trem zamenljivim pojmom dodaja pojem „informacije“. Ta pojem je namreč opredeljen kot vsak „dokaz“, ki obstaja neodvisno od postopka organa, pristojnega za konkurenco.

79. Pojmi, uporabljeni v Direktivi 2014/104, in njihova opredelitev, ki se v okviru te direktive uporabljajo na zamenljiv in nedosleden način, torej ne omogočajo jasnega odgovora na to vprašanje za predhodno odločanje. Vendar ob upoštevanju dejstva, da se zdi, da Direktiva 2014/104 pojma „dokaz“ in „informacije“ uporablja zamenljivo, besedilna razlaga te direktive načeloma ne nasprotuje temu, da se njen člen 5(1), kolikor se ta določba nanaša na razkritje „ustreznih dokazov, s katerimi razpolagajo [toženec ali tretje osebe]“, razlaga tako, da navedena direktiva nacionalnim sodiščem omogoča, da odredijo razkritje dokumentov, ki jih mora stranka, na katero je naslovljena zahteva za informacije, ustvariti *ex novo*, z dodajanjem ali razvrstitvijo informacij, poznanih dejstev ali podatkov, s katerimi razpolaga. Vsekakor je treba pri razlagi določbe prava Unije upoštevati ne le njeno besedilo, ampak tudi sobesedilo in cilje ureditve, katere del je.

3. Sistematična razlaga

80. Člen 6 Direktive 2014/104, naslovljen „Razkritje dokazov iz spisa organa, pristojnega za konkurenco“, v odstavku 4 določa, da nacionalna sodišča sprejmejo odredbe o razkritju informacij, ko odločajo o zahtevah, ki jih vložijo stranke. [28]

81. Poleg tega je v skladu s členom 5(2) Direktive 2014/104 mogoče na podlagi take odredbe odrediti predložitev ustreznih dokazov.

82. Res je, kot navaja predložitveno sodišče, [29] da je v uvodni izjavi 16 Direktive 2014/104 navedeno, da je treba to vrsto dokazov opredeliti z navedbo skupnih značilnosti njenih sestavnih delov, in je v zvezi s tem naveden „čas […] nastanka [dokumentov, katerih razkritje se zahteva]“. Ta uvodna izjava vsebuje več sklicevanj, ki se lahko, če je primerno, izkažejo za koristna pri opredelitvi ustrezne vrste dokazov, vendar ni izčrpna. Poleg tega se sklicuje tudi na predmet ali vsebino sestavnih elementov ustrezne vrste dokazov. Da bi oseba, na katero je naslovljena ta odredba, ravnala v skladu z odredbo, ki se nanaša na tako opredeljeno vrsto dokazov, mora načeloma opraviti iskanje zahtevanih informacij.

83. Zato morajo nacionalna sodišča v skladu s členom 5(3)(b) Direktive 2014/104 pri preizkusu sorazmernosti zahtev za razkritje dokazov upoštevati zlasti „obseg in stroške razkritja, zlasti za zadevne tretje osebe, vključno s preprečitvijo vsesplošnega iskanja informacij, ki po vsej verjetnosti niso pomembne za stranke postopka.“ Iz tega izhaja, da je zakonodajalec Unije upošteval dejstvo, da je treba za izpolnitev odredbe za razkritje informacij včasih opraviti naloge, ki presegajo zgolj zagotavljanje predmetov, ki vsebujejo informacije.

[28] V skladu s členom 6(4)(b) Direktive 2014/104 „[p]ri ocenjevanju sorazmernosti *odredbe za razkritje informacij*, v skladu s členom 5(3), nacionalna sodišča upoštevajo tudi […] (b) ali stranka zahteva razkritje v zvezi z odškodninsko tožbo pred nacionalnim sodiščem“ (moj poudarek). Poleg tega člen 5(7) Direktive 2014/104 vsaj v francoski jezikovni različici določa, da „[d]ržave članice zagotovijo, da imajo osebe, od katerih se zahteva razkritje, možnost, da so zaslišane, preden nacionalno sodišče *odredi razkritje* [*informacij*] v skladu s tem členom“ (moj poudarek). Navedena določba torej potrjuje, da se pojma „dokaz“ in „informacija“ v okviru Direktive 2014/104 uporabljata zamenljivo. Kar je še pomembneje, potrjuje tudi, da nacionalna sodišča, ki odločajo o zahtevah za razkritje dokazov, odredijo razkritje informacij.

[29] Glej točko 61 teh sklepnih predlogov.

84. Zato se postavlja vprašanje, ali so te naloge lahko sestavljene iz dodajanja ali razvrstitve informacij, poznanih dejstev ali podatkov. Ker na podlagi jezikovne razlage Direktive 2014/104 zlasti zaradi razlik med njenimi jezikovnimi različicami [30] ni mogoče odgovoriti na to vprašanje in ker sistematična razlaga le nakazuje pritrdilen odgovor nanj, je treba preiti na teleološko razlago te direktive.

4. Teleološka razlaga

85. Kot trdijo tožeče stranke v postopku v glavni stvari, mora teleološka razlaga Direktive 2014/104, ki upošteva njen namen, voditi do ugotovitve, da je treba učinkovito uporabiti pravila o konkurenci in v ta namen oškodovancem zagotoviti učinkovita orodja za uravnoteženje asimetrije informacij. Ta direktiva se namreč večkrat sklicuje na dva cilja: učinkovitost izvajanja takih pravil v zasebnem interesu [31] in odpravo take asimetrije [32].

86. Španska vlada in Komisija v prid pristopu, ki ga zagovarjajo tožeče stranke v postopku v glavni stvari, navajata, da je dostop do ustreznih in verodostojnih informacij v skladu s potrebo po zagotovitvi polnega učinka členov 101 in 102 PDEU ter s pravico do popolne odškodnine, ki je potrjena v členu 3 Direktive 2014/104.

87. Poleg tega te stranke trdijo, kot je navedeno v uvodni izjavi 4 Direktive 2014/104, da potreba po učinkovitih procesnih pravnih sredstvih izhaja tudi iz pravice do učinkovitega sodnega varstva, kakor je določena v drugem pododstavku člena 19(1) PEU in v prvem odstavku člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.

88. Nasprotno nizozemska vlada trdi, da bi obveznost stranke v postopku ali tretjih oseb, da na podlagi člena 5(1) Direktive 2014/104 predložijo dokaze *ex novo*, ogrozila ravnovesje med interesom tožnika za pridobitev ustreznih informacij in interesom osebe, ki predloži informacije.

89. Vendar Direktiva 2014/104, če se nanaša na razkritje dokazov, vsebuje mehanizem za uravnoteženost zadevnih interesov pod strogim nadzorom nacionalnih sodišč, zlasti glede upoštevnosti zahtevanih dokazov [33] ter nujnosti in sorazmernosti ukrepov v zvezi z njihovim razkritjem. [34] Za to člen 5 te direktive določa merila za izvajanje tega nadzora. Pri tem morajo nacionalna sodišča upoštevati tudi legitimni interes [35] in temeljne pravice strank ter tretjih oseb [36].

90. Kar je še pomembneje z vidika teleološke razlage: če bi se že takoj izključila možnost, da se zahteva razkritje dokumentov, ki bi jih morala stranka, na katero je naslovljena zahteva za informacije, ustvariti *ex novo*, bi to v nekaterih primerih ustvarilo nepremostljive ovire za izvajanje pravil EU o konkurenci v zasebnem interesu. Zato je bolj v skladu s ciljem odprave

30 Glej opombo 28 teh sklepnih predlogov.

31 Glej zlasti člen 1(1) Direktive 2014/104, v skladu s katerim ta direktiva določa nekatera pravila za zagotovitev, da lahko vsakdo, ki je utrpel škodo zaradi kršitve konkurenčnega prava, učinkovito uveljavlja pravico, da zahteva popolno odškodnino za takšno škodo.

32 Glej uvodne izjave 15, 46 in 47 Direktive 2014/104.

33 Glej točko 76 teh sklepnih predlogov.

34 Glej uvodno izjavo 16 Direktive 2014/104.

35 V skladu s členom 5(3), drugi stavek, Direktive 2014/104 nacionalna sodišča pri odločanju o tem, ali je razkritje, ki ga je zahtevala stranka, sorazmerno, upoštevajo legitimni interes vseh zadevnih strank in tretjih oseb.

36 Glej v tem smislu člen 5(7) Direktive 2014/104, v skladu s katerim države članice zagotovijo, da imajo osebe, od katerih se zahteva razkritje, možnost, da so zaslišane, preden nacionalno sodišče odredi razkritje informacij v skladu s tem členom. Glej tudi uvodno izjavo 53 te direktive.

asimetrije informacij iz Direktive 2014/104, da se ta možnost prizna in se omeji njena uporaba v praksi s preučitvijo zahtev za razkritje dokazov, pri čemer je osrednja vloga dodeljena nacionalnim sodiščem.

91. Poleg tega se v obravnavani zadevi tožene stranke v postopku v glavni stvari same strinjajo, da se od njih lahko zahteva, da v skladu z načeloma nujnosti in sorazmernosti ter z ustreznim varstvom zaupnosti informacij predložijo dovolj natančne podatke, ki so na voljo v njihovih sistemih. Po razkritju teh informacij bi jih tožeče stranke v postopku v glavni stvari lahko obravnavale na način, ki se jim zdi primeren za utemeljitev njihove zahteve.

92. Vendar lahko razkritje številnih dokumentov v nasprotju z zahtevami upoštevnosti, sorazmernosti in nujnosti povzroči oviranje postopka in v resnici ne odpravi asimetrije informacij, ki je značilna za izvajanje pravil o konkurenci v zasebnem interesu. Kot trdijo tožeče stranke v postopku v glavni stvari, bi lahko to, da se predložijo neobdelani, po možnosti zelo številni dokumenti, ki bi le pomanjkljivo ustrezali zahtevi in bili združeni na načine, ki so znani samo avtorju, dejansko odvzelo polni učinek členu 5(1) Direktive 2014/104. V takih okoliščinah je morda treba imenovati strokovnjaka, da opravi delo, ki bi ga avtor dokumentov lahko opravil z manjšim naporom in stroški.

93. Zato teleološka razlaga Direktive 2014/104 podpira pritrdilen odgovor na to vprašanje za predhodno odločanje.

5. Vmesni sklep

94. Ob upoštevanju zgoraj predstavljene argumentacije, tega, da rezultati uporabe jezikovne razlage niso zadovoljivi, ter jasnih ugotovitev, ki izhajajo iz sistematične in teleološke razlage, je treba člen 5(1) Direktive 2014/104 razlagati tako, da se razkritje „ustreznih dokazov“ v smislu prvega stavka te določbe nanaša tudi na dokumente, ki jih mora stranka, na katero je naslovljena zahteva za informacije, ustvariti *ex novo*, z dodajanjem ali razvrstitvijo informacij, poznanih dejstev ali podatkov, s katerimi razpolaga. Nacionalna sodišča morajo vsekakor omejiti razkritje dokazov na tisto, kar je upoštevno, sorazmerno in potrebno, ob upoštevanju legitimnih interesov in temeljnih pravic te stranke.

95. V tem okviru [37] lahko nacionalna sodišča na primer upoštevajo obdobje, za katero se zahteva razkritje dokazov, [38] in obstoj alternativ, ki vključujejo dodajanje ali razvrstitev informacij – ki jih je predložila stranka, na katero je naslovljena odredba za razkritje informacij – od izvedenca ali stranke, ki je zahtevala njihovo razkritje. [39]

96. Te razlage ne omajajo preostale trditve toženih strank v postopku v glavni stvari in nizozemske vlade.

[37] V zvezi s tem predložitveno sodišče, ne da bi oblikovalo vprašanje v zvezi s preizkusom sorazmernosti, poudarja, da če se Sodišče strinja s široko razlago člena 5 Direktive 2014/104, je pomemben tudi odgovor na vprašanje za predhodno odločanje glede tega preizkusa, ker lahko zagotovi merilo v zvezi z obsegom navedene sorazmernosti. Zato se omejujem na navajanje primerov, ki bi se glede na okoliščine postopka v glavni stvari lahko izkazali za koristne za predložitveno sodišče.

[38] V obravnavani zadevi je Komisija ugotovila, da je kartel, ki naj bi povzročil zatrjevano škodo, glede tožene stranke v postopku v glavni stvari trajal 14 let (od 17. januarja 1997 do 18. januarja 2011), tožeče stranke v postopku v glavni stvari pa zahtevajo cenik za obdobje 28 let (od 1. januarja 1990 do 30. junija 2018).

[39] Glej točko 92 teh sklepnih predlogov.

6. Trditev, ki se nanaša na pooblastila Komisije

97. Tožene stranke v postopku v glavni stvari opozarjajo, da lahko Komisija v okviru izvajanja konkurenčnega prava v javnem interesu od podjetij, ki so predmet preiskave, zahteva le razkritje ustreznih dokumentov, ki jih imajo v posesti.[40] V zvezi s tem se sklicujejo na sodno prakso Sodišča in na sklepne predloge v zadevi HeidelbergCement/Komisija, v katerih je generalni pravobranilec N. Wahl menil, da pojma „informacije“ ni mogoče razširiti v smislu, da bi se od podjetij lahko zahtevalo, naj dokončajo naloge, ki so del priprave zadeve.[41]

98. Razumem to trditev, s katero tožene stranke v postopku v glavni stvari očitno trdijo, da pravice osebe, ki je utrpela škodo zaradi kršitve konkurenčnega prava, v zvezi z razkritjem dokazov načeloma ne morejo biti širše od pooblastil, ki jih ima Komisija na voljo za izvajanje konkurenčnega prava na svojo pobudo.

99. Vendar je treba na prvem mestu ugotoviti, da ta pooblastila Komisije vključujejo široka preiskovalna pooblastila[42] in da morajo podjetja, ki so predmet preiskave, dejavno sodelovati s to institucijo.

100. Na drugem mestu, sodna praksa, na katero se sklicujejo tožene stranke v postopku v glavni stvari, se je nanašala na pravni problem, ki se razlikuje od tega, ki ga izpostavlja ta predlog za sprejetje predhodne odločbe. Nanašala se je na vprašanje, ali lahko Komisija zahteva razkritje dokumentov, ki jih ima v posesti podjetje, ki je predmet preiskave, tudi če bi ti lahko proti temu podjetju dokazali obstoj protikonkurenčnega ravnanja. Sodišče je na to vprašanje odgovorilo pritrdilno. Res je sicer, da je ta odgovor pogojen s tem, da Komisija ne more zahtevati odgovorov, s katerimi bi podjetje prisilila k priznanju obstoja kršitve. Vendar iz tega ni mogoče sklepati, da, nasprotno, ni mogoče zahtevati razkritja dokumentov, nastalih z dodajanjem ali razvrstitvijo informacij, poznanih dejstev ali podatkov, s katerimi razpolaga.

101. Na tretjem mestu, niti iz sklepnih predlogov generalnega pravobranilca N. Wahla, na katere se sklicujejo tožene stranke v postopku v glavni stvari, ne izhaja, da Komisija nikakor ne more zahtevati razkritja takih dokumentov. Pravni problem, ki ga je analiziral generalni pravobranilec, se je namreč nanašal na vprašanje, ali lahko Komisija od podjetij zahteva predložitev informacij v skladu s posebnimi in strogimi navodili. V zadevi, v kateri so bili podani ti sklepni predlogi, je šlo za poseben okvir, ki je po mnenju generalnega pravobranilca privedel do „podizvajanja“ priprave spisa za podjetje, ki je bilo predmet preiskave.[43] Tudi v tem okviru generalni pravobranilec ni izključil, da bi Komisija lahko zahtevala informacije, ki bi jih moralo to podjetje urediti.[44]

102. Zato razlage člena 5(1) Direktive 2014/104, v skladu s katero se ta določba nanaša tudi na dokaze, ustvarjene *ex novo*, ni mogoče omejevati s trditvijo, da so pooblastila Komisije manjša.

[40] Glej sodbo z dne 29. junija 2006, Komisija/SGL Carbon (C-301/04 P, EU:C:2006:432, točka 41). Glej tudi sodbo z dne 7. januarja 2004, Aalborg Portland in drugi/Komisija (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, EU:C:2004:6, točka 61).

[41] Sklepni predlogi generalnega pravobranilca N. Wahla v zadevi HeidelbergCement/Komisija (C-247/14 P, EU:C:2015:694, točka 106).

[42] Glej člene od 17 do 21 Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205).

[43] Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Wahla v zadevi HeidelbergCement/Komisija (C-247/14 P, EU:C:2015:694, točka 122).

[44] Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Wahla v zadevi HeidelbergCement/Komisija (C-247/14 P, EU:C:2015:694, točka 117).

7. Trditev, ki se nanaša na sistem sankcij

103. Nizozemska vlada iz tega, da člen 8(1)(b) Direktive 2014/104 določa kazen za uničenje dokazov, sklepa, da so lahko samo obstoječi dokazi ustrezni dokazi v smislu člena 5(1) te direktive.

104. Ta trditev me ne prepriča. Čeprav ni mogoče uničiti dokazov, ki ne obstajajo, pa je mogoče zavrniti razkritje takih dokazov in, če je primerno, ne izpolniti odredbe za razkritje dokazov, ki jo izda nacionalno sodišče, pri čemer je ta položaj naveden v členu 8(1)(a) Direktive 2014/104. Zato ni mogoče trditi, da ta direktiva ne določa kazni v zvezi z dokazi, ki jih je treba ustvariti *ex novo*, in iz tega sklepati, da taki dokazi ne spadajo na področje uporabe člena 5(1) te direktive.

105. Ne glede na zgoraj navedene dodatne ugotovitve v zvezi s trditvami toženih strank v postopku v glavni stvari in nizozemske vlade še vedno zavzemam stališče, ki sem ga izrazil v točki 94 teh sklepnih predlogov.

VI. Predlog

106. Glede na zgornje ugotovitve Sodišču predlagam, naj na edino vprašanje za predhodno odločanje, ki ga je postavilo Juzgado de lo Mercantil nº 7 de Barcelona (sodišče za gospodarske spore št. 7 v Barceloni, Španija), odgovori:

Člen 5(1) Direktive 2014/104/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije, je treba razlagati tako, da se razkritje „ustreznih dokazov“ v smislu prvega stavka te določbe nanaša tudi na dokumente, ki jih mora stranka, na katero je naslovljena zahteva za informacije, ustvariti *ex novo*, z dodajanjem ali razvrstitvijo informacij, poznanih dejstev ali podatkov, s katerimi razpolaga.

Nacionalna sodišča morajo vsekakor omejiti razkritje dokazov na tisto, kar je upoštevno, sorazmerno in potrebno, ob upoštevanju legitimnih interesov in temeljnih pravic te stranke.